

Duševní vlastnictví a plagiátorství (Opinion paper)

1. Případová studie Ian McEwana

(Přeloženo z: BRADLEY, Cara. *Plagiarism Education and Prevention: A subject-driven case-based approach*. Oxford: Chandos Publishing, 2011, s. 28 – 35. ISBN 978-1-84334-584-8.)

Když britský spisovatel Ian McEwan publikoval v roce 2001 *Atonement* (Pokání), obdržel mnoho kritických uznání, včetně umístění na užším seznamu návrhů na cenu Booker v roce 2001. Románu zasazenému do meziválečných let Druhé světové války v Británii a Francii se dostalo opět zvýšené pozornosti v roce 2006, kdy se během probíhajícího natáčení stal filmem nominovaným na Oscara jako film natočený na základě knihy. Tato pozornost však nebyla úplně pozitivní.

Ve svém říjnovém nekrologu románské spisovatelky a bývalé válečné zdravotní sestry Lucille Andrewsové, poznamenala novinářka Julia Langdon, že osobní zkušenosti válečného ošetřovatelství Andrewsové poskytovaly páteř pro nemocniční scény románu *Pokání* Iana McEwana (2006a, odst. 1). Langdon se vrátila k otázce vlivu Andrewsové na McEwana ve svém provokativně pojmenovaném článku „Ian McEwan obviněný z krádeže myšlenek spisovatelky románů“ (Ian McEwan Accused of Stealing Ideas from Romance Novelist) ve vydání britského *Mail on Sunday* z 25. listopadu 2006. Všimá si „pozoruhodných podobností“ (Langdon, 2006b, odst. 5) mezi *Pokáním* a *No Time for Romance: An autobiographical account of a few moments in British and personal history*, (Není čas na romantiku: Autobiografický popis několika okamžiků v Británii a osobní historie) Andrewsové, včetně literárních aspirací a úzkosti u McEwanovy postavy Briony, a těch u Andrewsové samotné a paralel v jejich válečném ošetřovatelském výcviku.

McEwanova reakce na obvinění Langdonové byla rychlá a velmi prestižní, objevila se na titulní straně novin *Guardian* z 27. listopadu. V ní píše o mnoha vlivech, které ovlivnily *Pokání*, včetně zkušeností jeho vlastního otce z Dunkerku a dokumentů uložených v knihovně Imperiálního válečného muzea (Imperial War Museum library). "Spisovatelé historických románů," napsal „může vadit závislost na písemných záznamech, vzpomínkách a výpovědích očitých svědků, jinými slovy na jiných spisovatelích, ale není jiného východiska: Dunkerk nebo válečná nemocnice mohou být románově popsány, ale nemohou být znovu vymyšleny“ (2006, odst. 5).

Pak se soustředí na vliv Andrewsové a konstatuje, že její autobiografie je snad jediným „věcným popisem“ dokumentujícím ošetřování a výcvik ošetřovatelek v St. Thomas během období evakuace Dunkerku. Píše, že „vykresluje scény, které popsala“, protože „pro mě bylo důležité, že k těmto událostem skutečně došlo“ (2006, odstavec 10), jinde v článku poznamenává, že „při psaní, zejména o válečné době, zdá se [přesnost] jako forma úcty k utrpení generace“ (2006, odst. 11). Píše také o tom, jak používal popisy dávno

zapomenutých válečných léčebných postupů Andrewsové a děkuje za ně. Odkazuje ty, kteří kriticky rozebírají jeho závislost na Andrewsové k "Poděkování" na konci *Pokání*, v němž je uvedeno: „Jsem také zavázán následujícím autorům a knihám ... Lucilla Andrewsová, *Žádný čas na romantiku*“ (McEwan, 2001) a pokračující uznání její práce na veřejných fórech.

McEwanova odpověď jako by plameny spíše rozdmýchala, než uhasila oheň. Několik významných novin v následujících dnech vydalo články o kontroverzi, další investigativně zkoumaly povahu podobností mezi *Pokáním* s *Žádným časem na romantiku*. V těchto článcích se zkoumají dvě hlavní otázky toho, jak McEwan používá Andrewsovou: jeho adopce a parafrázování popisů válečné lékařské praxe a širšího využívání událostí a příběhů. Ty z první kategorie lze identifikovat nejsnáze. Andrewsová napsala, že před příjezdem zraněných z Dunkerku, „naše, ošetřování zřídkakdy zahrnovalo více než potírání dermafytózy [lyšejová plíseň] genciánovou violetí, řezů a škrábanců aquaflavinovou dezinfekcí a modřin a výronů olověnou vodou“ (1979: 114–15). McEwan píše, že Briony už potírala dermafytózu genciánovou violetí, řezy a škrábance aquaflavinovou dezinfekcí a modřiny a výrony olověnou vodou“ (2001: 277). Příklady, jako je tento, jsou střídavě považovány za nutnost, jako ve Volokhově postřehu, „slova představují fakta; a fakta, jakmile jsou odhalena, je třeba je používat, včetně „neotřelých prózy“ romanopisců (2006, odst. 15) nebo jako „přirozené označení“ (Hauptman, 2008: 185).

Druhým a složitějším problémem, který vyvstal, byla otázka adaptace osobních událostí a zkušeností z života jiného člověka do fiktivního románu. Komentátoři si všimli různých úrovní této praxe v *Pokání*, jako té zaměřující se na konkrétní scény, jako je Brionino ošetření pacienta Luka Corneta. Sestra Drummond ji pošle, aby si sedla k vojákově a Briony je zaskočena, když je požádána, aby porušila přísné instrukce svého výcviku a sundala si masku. To ve chvíli, kdy jí [voják] žádá, aby uvolnila těsné obvazy na jeho hlavě, a Briony vidí rozsah jeho zranění a uvědomí si, že Cornet nepřežije. Podpírá tělo muže, dokud nezemře a pak ji sestra Drummondová pošle umýt krev z obličeje, aby nedošlo k poděšení ostatních pacientů. To je paralela se scénou ze života Lucilly Andrewsové, která je s podobnými detaily popsána v *Žádném čase na romantiku* (s. 177–9).

Další se dívali na podobnosti mezi konkrétními scénami a zaměřili se na širší paralely ve struktuře příběhu obou děl. Obě mladé ženy jsou ctižádostivé spisovatelky, pracující jako zdravotní sestry v málo využívaných nemocnicích, které jsou náhle zahlceny oběťmi z Dunkerku. Shafer jde tak daleko, že tvrdí, že „McEwanovo prohlášení, že použil paměti Andrewsové jako 'výzkum' je lež. McEwan přepsal věrohodné paměti Andrewsové a označil je za vlastní“ (2006, odst. 9), zatímco Rose Tremain vidí použití Andrewsové pouze jako výchozí bod, ze kterého McEwan přeměňuje důvěrné a známé do něčeho výjimečně jedinečného a zdánlivě nového ('Authors rally', 2006, odst. 11).

Rozruch utichl krátce poté, co několik vysoce uznávaných spisovatelů přispěchalo na obranu McEwana. V prohlášeních zveřejněných na webových stránkách Random House a reprodukováných několika novinami, autoři (včetně takových jmen jako Thomas Pynchon, Margaret Atwoodová, Martin Amis, John Updike a Colm Toibin) napsali, že McEwanovo

použití *Žádného času na romantiku* a dalších zdrojů bylo v souladu s jejich vlastní praxí používání zdrojů při psaní románů a mělo by stát mimo výtky.

Diskusní otázky

- Bylo použití Andrewsové McEwanem výzkum nebo plagiátorství?
- Co lze označit za plagiátorství v tvůrčích literárních dílech?
- Jak se toto plagiátorství liší od plagiátorství v pracích studentů a akademiků píšících o těchto literárních dílech? Měly by oba typy publikací dodržovat stejný standard?
- Má počet zdrojů použitých autorem při konstruování jeho příběhu vliv na přijatelnost této praxe? Jinými slovy, je více či méně přijatelné, když autor staví své dílo na jednom spíše než na více zdrojích? A jak se vaše stanovisko liší od vašeho vnímání použití jednoho/mnoha zdrojů v akademických článcích?
- Jak by měly romány a další tvůrčí díla oceňovat své zdroje? Poznámkami pod čarou? Bibliografiemi? Poděkováním? Jak se ocenění liší či mělo by se lišit od akademických prací?
- Posiluje či oslabuje používání historických dokumentů jako zdrojů ve fikci naše porozumění historii?
- Některá z našich největších literárních děl se silně opírají o parodii a narážky, aby vyjádřily svůj názor, a přesto že necitují, nejsou považovány za plagiátorství. Proč? Záleží na předpokladech o čtenářově předchozích znalostech? Závisejí jejich přijatelnost na čtenářově schopnosti rozpoznat je? Můžete dělat závěry o předchozích znalostech čtenářů při psaní akademické práce?
- Co nám prozradí preferovaný citační styl většinu akademických prací v literární vědě (MLA, MHRA atd.) o použití informací v tomto oboru? Pokud autoři přijmou průvodce těmito citačními styly při své tvůrčí práci, budou tyto styly fungovat, nebo byl by jiný styl vhodnější?

Reference

- Andrews, L. (1979) *No Time for Romance: An autobiographical account of a few moments in British and personal history*. Anstey, Leicestershire: F.A. Thorpe.
- *Authors rally to support Booker Prize winning author, Ian McEwan* (2006, December 6) Retrieved from <http://www.randomhouse.co.uk/news/ianmcewan.htm>.
- Hauptman, R. (2008) *Documentation: A history and critique of attribution, commentary, glosses, marginalia, notes, bibliographies, works-cited lists, and citation indexing and analysis*. Jefferson, NC: McFarland.
- Langdon, J. (2006a, October 17) 'Obituary: Lucilla Andrews'. *Guardian* (UK). Retrieved from <http://www.guardian.co.uk/>.
- Langdon, J. (2006b, November 25) Ian McEwan accused of stealing ideas from romance novelist. *Mail on Sunday*. Retrieved from <http://www.dailymail.co.uk/>.
- McEwan, I. (2001) *Atonement*. London: Jonathan Cape.
- McEwan, I. (2006, November 27) 'An inspiration, yes. Did I
- copy from another author? No'. *Guardian* (UK). Retrieved from <http://www.guardian.co.uk/>.

- Modern Language Association (2004) *Statement of Professional Ethics*. Retrieved from: http://www.mla.org/repview_profethics.
- Shafer, J. (2006, December 8) What did Ian McEwan do? *Slate*. Retrieved from <http://www.slate.com>.
- Volokh, E. (2006, December 12) Plagiarism and Atonement. *Wall Street Journal*. Retrieved from <http://online.wsj.com/>.

2. Případová studie JILL

Přečti si následující text a zodpověz otázky:

„Jill je postupující diplomant a plánuje na podzim nastoupit na kvalifikační program. Její průměr je B – C. Během letního semestru byla zapsána na laboratorní cvičení vědeckého kurzu. Cvičení vedl přednášející asistent, který byl absolventem z oblasti vědy. Po dokončení řady laboratorních úkolů si instruktor pozval Jill a jejího laboratorního kolegu na setkání. Instruktor požádal Jill a jejího kolegu, aby šli od oddělených místností a sepsali, jak splnili svůj poslední laboratorní úkol. Oba studenti naznačili, že při práci na dokončení úkolu spolupracovali. Po vyslechnutí této informace instruktor uvedl, že oba studenti při plnění tohoto úkolu podváděli. Instruktor také naznačil, že trestem za tento přestupek bude nula bodů za úkol a zaznamenání přestupku jako porušení zásad poctivosti jejich instituce. Instruktor dále naznačil, že by selhání při přijetí odpovědnosti za tento přestupek mohlo vést k projednání etickou komisí a k vážnějším opatřením, včetně přerušení studia či vyloučení. Oba studenti souhlasili s přijetím trestu a podepsali doznání k přestupku. Po přemítání a prostudování Zásad akademické poctivosti se Jill rozhodla domluvit si schůzku s koordinátorem akademické poctivosti, aby s ním celou záležitost projednala. Během této schůzky Jill koordinátorovi sdělila, že nevěděla o tom, že by spolupráce na úkolu byla považována za něco špatného a že mnoho jiných studentů v kruhu na tomto úkolu spolupracovalo a že jediné pokyny, které studenti dostali, se týkaly zákazu plagiátorství. Dále se domnívá, že nedostala žádné informace o zásadách poctivosti, o postupu, který následuje po obvinění, a právech studenta obviněného z přestupku.

Otázky:

- Udělala Jill něčeho špatného? Pokud ano, vysvětli, proč bylo její jednání špatné.
- Udělal instruktor něco špatně? Pokud ano, vysvětli, proč bylo jeho jednání špatné.
- Měla by být Jill potrestána? Jak?
- Měl by být potrestán instruktor? Jak?

2. Případ vylepšení starého filmu

Rodina zesnulého režiséra žaluje televizního producenta, který od režiséra koupil všechna práva na film. Režisér se rozhodnul pro zatraktivnění do staršího filmu přidat barvy, což je předmětem žaloby.

- Jednal televizní producent neeticky?
- Zdůvodněte vaše tvrzení.

- Kdy je etické, aby producent zasahoval do díla někoho jiného?

3. Příklad partitury známého skladatele

Partitura, která byla bez ochrany autorských práv, byla použita pro hudební pozadí k filmu. Film vrhá špatné světlo na zemi původu skladatele.

- Je toto použití partitury etické?
- Zdůvodni, proč ano/ne.

3. Psaní textů na zakázku

- Je eticky přípustné, aby si student nechal psát práci do školy na zakázku? Zdůvodni svoji odpověď.
- Je eticky přípustné, aby si politik nechal psát proslov na zakázku? Zdůvodni.
- V čem se oba případy liší a v čem se podobají?

5. Přístup k elektronickým databázím

Jiří nedávno absolvoval studium na univerzitě. Z nějakého důvodu mu zůstal vzdálený přístup do databází univerzitní knihovny. Přístup by měl být ukončen 30 dní po promoci, ale šest měsíců po ní má Jiří stále přístup do systému. Při jeho poslední návštěvě knihovny se Jiří zmínil knihovníkovi, že má stále možnost používat vzdálený přístup a knihovník mu odpověděl, že "situace by se měla vyřešit sama." „Nestarej se“, řekl. „Platil jsi vysoké školné a my platíme poskytovateli plno peněz. Když přijdeš do knihovny, můžeš databáze používat stále. Jaká je škoda, když se ke zdrojům dostáváš vzdáleným přístupem?“

Několik týdnů později, Jiří znovu zkontroloval připojení a zjistil, že je stále schopný přistupovat do databází. Občas se cítil provinile, že používá vzdálený přístup, ale říkal si, že kdyby jel 20 minut do kampusu, mohl by použít jakoukoli z databází bez ptaní. Univerzita je veřejné místo a kdokoli s komunitní výpůjční kartou má kromě vzdáleného přístupu stejná privilegia jako studenti. O všem konečně řekl knihovníkovi a dostal odpověď, že situace se vyřeší sama.

Otázky:

1. Měl knihovník pravdu, když tvrdil, že svým jednáním nezpůsobuje Jiří nikomu žádnou škodu?
2. I ve chvíli, kdy nevznikne žádná škoda, je knihovníkův postoj profesionálně etický?
3. Kdybys byl(a) nadřízeným či kolegou knihovníka, co by jsi dělal(a), kdybys zaslechl(a) tuto konverzaci?
4. Má skutečnost, že Jiří platil plno peněz nějaký význam? Mohlo by se stát, že porušuje zákon?

6. Vyučující sdílí v otevřeném vzdělávacím repozitáři studijní materiály. Prezentace obsahují ukázky z jiných děl.

Jde o etické nakládání se studijními materiály? Zdůvodni.